

РЕЦЕНЗИЯ

от Проф. Вихра Миланова, дмн, Ръководител на Катедра по психиатрия,
Медицински Университет, София

по

конкурс за заемане на академична длъжност доцент по научна специалност „Психиатрия“ с код 03.01.20 за нуждите на катедра „Психиатрия и медицинска психология“ към ФОЗ в МУ Плевен, обявен в ДВ бр. 52/24.06.2014.

В изпълнение на заповед на Ректора на МУ-Плевен 1990 от 30.09.2014 г.
и във връзка с решение на Академичния съвет на МУ-Плевен
(Протокол № 17 от 29.09.2014г)

При подготвяне на тази рецензия съм се ръководил от следните документи и стандарти:

1. Критерии и показатели за оценяване при провеждане на конкурс за присъждане на научна степен и заемане на академични длъжности в Медицински университет – Плевен, залегнали в Приложение № 1 от Правилник за развитие на академичния състав в МУ-Плевен (PL 35-V01-18.04.2011, стр. 1-4)
2. Заповед № 1990/30.09.2014г. на Ректора на Медицински университет, Плевен – проф.д-р С. Томов, дмн за определяне състава на научното жури

Рецензирането на материалите, представени за конкурса, се основава на:

- Изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение,
- Критерии и показатели за оценяване при провеждане на конкурс за присъждане на научна степен и заемане на академични длъжности в Медицински университет – Плевен, залегнали в Приложение № 1 от Правилник за развитие на академичния състав в МУ-Плевен (PL 35-V01-18.04.2011, стр. 1-4)
- Заповед № 1990/30.09.2014г. на Ректора на Медицински университет, Плевен – проф.д-р С. Томов, дмн за определяне състава на научното жури
- Протокол № 17/29.09.2014 г. от заседание на Академичния съвет на МУ-Плевен за допускане до участие в конкурс на подадените документи за придобиване на академичната длъжност „доцент“, след преглед пълнотата и съответствието на документите, постъпили по обявения конкурс
- Протокол от 07.10.2014г. от първото неприсъствено заседание на Научно жури за разпределяне функциите между членовете му
- Държавен вестник бр. 52/24.06.2014 г., където е обявен конкурса, както и сайта на Медицински университет Плевен - Академични длъжности/Нормативни изисквания (<http://www.mu-pleven.bg/>)
- Списък на научните трудове и лична справка за приносите на кандидата
- Удостоверение за преподавателска дейност и учебна натовареност, и професионална характеристика на кандидата

На обявения конкурс за доцент по "Психиатрия" са представени документите на единствения участник **д-р Мая Йорданова Стоименова-Попова, дм**, който е допуснат до участие от Комисия по прием на необходимите документи.

1. Кратки биографични данни

Главен асистент д-р Мая Йорданова Стоименова-Попова е родена на 06.07.1956 год. Завършва Киевски Медицински Университет с пълно отличие и Академичен знак за отличен успех през 1980г. След по-малко от месец започва работа като ординатор в университетска психиатрична болница гр. Плевен. От 1983г. е хоноруван асистент към Катедра по психиатрия към МФ-Плевен. През същата година добива професионална квалификация по сексология и основава кабинет по „сексологична консултация и терапия на двойката“ към психиатричния диспансер в гр. Плевен. Работи и като експерт по проблемите на сексуалното възпитание на подрастващите към Научно-методически съвет „Медицина и биология“ на Комитет за младежта и спорта в гр. Плевен.

Д-р Мая Стоименова придобива специалност „Психиатрия“ през 1984г. В периода 1980 - 1985 г. работи основно в клиника за гранични състояния и на ротативен принцип в психиатрично и остро психиатрично отделение, клиника за лечение на зависимости, амбулаторна и диспансерна психиатрия. През м. декември 1985г., кандидатката печели конкурс от Национална Програма за комплексно развитие на човека и неговия мозък, и започва работа като научен сътрудник III ст. в Клиника за гранични състояния на НИНПН-София. Работи като щатен сътрудник в този национален проект до 1989г. Върху натрупания в хода на научно-изследователската дейност по Проекта материал, през 1990г. д-р Мая Стоименова защитава (като свободен аспирант) дисертация и получава образователна и научна степен „Доктор“ по психиатрия. От 1990г. д-р Стоименова е старши и главен асистент към Клиника за гранични състояния (трансформирана в последствие в Трета и Втора психиатрична клиника) на УМБАЛНП „Св.Наум“ – София. От 2008г. до 2012г. е началник на I-во отделение с дневен стационар на Втора психиатрична клиника, а след премахване на административната длъжност – отговорен лекар на съответните структури. Д-р Мая Стоименова има 34 г. стаж по специалността психиатрия, от които 29г. на едно работно място. От 2008г до настоящия момент кандидата д-р Стоименова системно изпълнява длъжността началник клиника, замествайки титуляра по време на негово отсъствие.

През 2006г. д-р Стоименова придобива професионална квалификация по „Здравен мениджмънт“ в Европейски колеж по икономика и управление, София. Има квалификация за добра клинична практика от Института за клинични изпитвания на Обединеното Кралство и Българската асоциация за клинични изпитвания (2007). Притежава сертификат на Somatics INC., USA. за правоспособност при работа с електроконвулсивна терапевтична система ThymatronTM System-IV(2010).

От 2007 година до настоящия момент д-р Мая Стоименова е ръководител на курс „Съдебна психиатрия“ в Магистърска програма „Право“ на НБУ.

Научните интереси на д-р Мая Стоименова-Попова са в областта на афективните и тревожни разстройства, и произтичащите от това нарушения в сексуалното и брачно

(партньорско) функциониране на двойката; в областта на съдебната психиатрия, енциклопедичното психиатрично знание и суицидологията.

Д-р Стоименова е член на следните професионални сдружения и организации:

- Българска Психиатрична Асоциация
- Българския лекарски съюз
- Българско сдружение по биологична психиатрия – член на управителния съвет
- Световна федерация на дружествата по биологична психиатрия (WFSBP)

2. Общо описание на представените материали

Кандидатът д-р Мая Стоименова-Попова представя за участие в конкурса следната научна продукция:

- Автореферат - 1
- Учебници по психиатрия, съдебна психиатрия и съдебна експертиза – 4 броя, в които е самостоятелен автор на 12 глави
- Психиатричен енциклопедичен речник/справочник – 3 броя и 1 електронно издание
- Монографии – 1 брой
- Публикации – 42 броя.

Публикациите се подразделят на:

- Статии – 17 броя
- Доклади – 25 броя.

Според мястото на публикуване:

- Статии в реферирани международни списания – 2 броя
- Статии в реферирани български списания – 7 броя
- Статии в рецензирани научни сборници в чужбина – 5 броя
- Статии в рецензирани научни сборници в България – 3 броя
- Доклади на научни конгреси и конференции и в чужбина – 4 броя
- Доклади на международни конференции в България – 3 броя
- Доклади на национални конгреси, конференции, сесии – 18 броя

Според езика, на който са написани:

- На английски език – 3 броя;
- На руски език – 11 броя;
- На български език – 38 броя.

Според реда на авторите:

- Самостоятелни – 20 броя;
- Като първи автор – 4 броя;
- Като втори съавтор – 12 броя;
- Като трети и последващ съавтор – 16 броя

Рецензирани преди публикуване – 16 броя публикации и 8 броя учебници, учебни помагала, справочници и монография.

3. Отражение на научните публикации на кандидата в литературата (известни цитирания)

Представени са **10** цитации от български автори и **33** от чужди автори.

4. Обща характеристика на дейността на кандидата

4.1. Учебно-преподавателска дейност (работа със студенти и специализанти)

Д-р Мая Стоименова работи като асистент, старши и главен асистент в Катедра по Психиатрия на МУ София от януари 1986г. Учебната ѝ натовареност в рамките на Катедрата се характеризира с голяма интензивност и разнообразие, и за последните три години е средно по 280 часа, като включва семинарно и лекционно обучение и участие в екзаминирането на студенти от специалности медицина, ерготерапия, кинезитерапия и медицинско сестринство; СДО – курс обща медицина модул Психиатрия; чуждоезиково преподаване; наставничество на специализиращи психиатри (3бр.); наставничество на специализиращи невролози (4,3,5бр.); 6 едноседмични авторски курса по биологична психиатрия, афективни и тревожни разстройства.

В качеството си на ръководител на модул Съдебна психиатрия в Магистърски департамент „Право“ на НБУ д-р Стоименова е разработила авторска учебна програма за магистри по право и има допълнителна учебна натовареност от 90 часа, като само през учебната 2013/2014г. семестриален изпит по дисциплината са положили 58 студента.

4.2. Научна и научно приложна дейност

В представените материали се съдържат общо 52 научни труда, като 23 са публикувани след защитата на докторската дисертация. Кандидатката има самостоятелно участие в 4 учебника; втори съавтор на 3 енциклопедични психиатрични справочника (1100 – 1200стр.) на български и руски език, автор е на адаптирана електронна версия на руски; една монография; автореферат. От представените 42 публикации - 9 са публикувани в списания, 8 в рецензирани научни сборници, 14 в сборници с резюмета и 12 доклада от научни форуми. От тях: **10 в чужбина** и 32 в България.

От всички представени научни труда (52) **д-р Мая Стоименова е първи или самостоятелен автор при 24 (46.2%).**

Кандидатката е разделила научната продукция на пет тематични раздела:

- I. Разстройства в половото функциониране, коморбидни с невротични, соматоформни и свързани със стрес разстройства.
- II. Психодиагностика на невротичността и разстройство в брачната и семейна адаптация, свързани с началото на образователния процес на децата.
- III. Клинична и съдебна психиатрия
- IV. Психиатрична енциклопедия
- V. Суицидология – ранна диагностика и превенция на суицидното поведение

По раздел I. Разстройства в половото функциониране, коморбидни с невротични и свързани със стрес разстройства.

Д-р Стоименова изследва сексуалните дисфункции несвързани с органично разстройство или заболяване на половата система. Проблемът за възникването на половите разстройства е разгледан многопосочно. От една страна се обособяват предпоставки, произтичащи от липсата на полова култура, ранното начало на полова активност, факторите на средата и ролята на социалното табу [9,19,12b]. От друга се разглежда коморбидността с психичните разстройства [1,3,6,7,11,7б,9b]. Връзката между психопатологията и половите дисфункции е анализирана тристранно – сексуалното нарушение като **причина** [1,3,7,11], като **следствие** [6,7,9,16b] или като **симптом** на психично заболяване [6,7,12,20,7б,9b]. Проблемите в интимния живот се явяват като една от честите причини за конфликт между партньорите и тяхното невротизиране [10,11]. От своя страна невротичността улеснява възникването на половите дисфункции и свързаните с тях проблеми в сексуалните отношения [6,11,17]. Тези фактори влияят негативно не само на удовлетвореността от интимното партньорство, но водят и до сериозен песимизъм в оценката относно перспективата на брачния съюз [6,10].

Заслужава да бъдат отбелязани препоръките за първична превенция и лечение на сексуалните разстройства [9,17,19] чрез комплексно прилагане на тренировъчни, психологично-обучителни и биологични лечебни методики в рамките на продължително активно наблюдение и непрекъснатост на терапевтичната програма чрез мултидисциплинарен подход [17].

По раздел II. Психодиагностика на невротичността и разстройство в брачната и семейна адаптация, свързани с началото на образователния процес на децата.

Темата е залегнала в основата на кандидатската дисертация [1] и е първото по рода си в отечествената литература проследяване на динамиката на невротичността и съобуславящите я предпоставки в определен етап от жизнения цикъл на два изследвани контингента – деца започващи образованието си и техните майки. Като участник с работна група за скрининг на невротичността след популацията и стандартизация на достъпни и чувствителни психометрични методики Д-р Стоименова провежда трифазов многостъпков клъстерен подбор на репрезентативна извадка от 600 лица, съставляващи 200 семейства (200 мъже и 200 жени) и техните (200) деца – първокласници [6,10,11]. Теоретичната постановка на автора за психотравмиращото действие на този етап от жизнения цикъл на детето получава доказателствено потвърждение по отношение на двете изследвани групи, като детерминира не само разстройства в психичното здраве, но и в сферата на социалното и брачно функциониране. Специално внимание е отделено на клиничните характеристики, личностови черти и социални фактори, които влияят на адаптацията и детската невротичност през първата година на образователния процес [5b]. Със съществена потвърдителна стойност е фактора «ранно начало на обучението» [1,3,5]. Върху анализа на получените резултатите е разработена комплексна програма за превенция на ранната детска невротичност и брачната дезадаптация [5,10].

По раздел III. Клинична и съдебна психиатрия

Д-р Мая Стоименова изследва опасното (авто- и хетероагресивно) поведение при алкохолно – съобусловените инкриминации [4b]. Установени са клинични [2b,6b,], лабораторни [6b], компютърнотомографски и електроенцефалографски [2b] корелации при болни с вредна употреба на алкохол и девиантно поведение. Кандидатката е анализирала психологичната характеристика на лица с личностни и поведенски разстройства, и алкохолна зависимост, извършили сексуални престъпления [12b]. Съществен преглед на автоагресивното поведение вследствие алкохолната употреба и алкохолния адикт е извършен в монографията «Самоубийството – изход или решение» [27]. Обстойно е анализирана причинно-следствената връзка на най-съществената за суицидното поведение предикторна («бумерангова») корелация. Извършен е задълбочен обзор на етнокултуралните предпоставки в глобален мащаб и са представени превантивни действия в програмата за превенция на суицидното поведение.

Задълбоченият интерес на д-р Мая Стоименова към съдебната психиатрия [СП] е представен най-задълбочено в поредица от учебници за студенти по медицина [31] и право [28,29,30]. В общо 12 авторски раздела на споменатите източници са представени теоретичните основи на междудисциплинарната дисциплина СП, клиниката и криминогенността на отделните психични заболявания, въпросите за вменяемостта и дееспособността на психично болните лица, структурата и техниката на изготвяне на СПЕ и СпЕ, както и законовите основания за тези действия, в частта им психично здраве и прилагане на принудителна медицинска мярка [15b].

По раздел IV: Психиатрична енциклопедия

Представените за рецензиране публ. 22-26 претендират за единствените известни в световната научна литература справочници с обхват на около 16000 психиатрични термина и понятия, от които около 12000 основни и 4000 изводими и свързани. Представеният в този вид и обем от 1100 -1200 страници (в 3 допълнени издания) „*Психиатричен енциклопедичен справочник*“ [25] може да се определи като уникално българско произведение, което обхваща освен строго специфичната психиатрична терминология, в нейния най-пълнен обем и широк кръг понятия от много, свързани с психиатрията, медицински и немедицински дисциплини. В този обем и със същото съдържание авторския колектив, в който д-р Мая Стоименова е първи съавтор, осъществява две последователни издания на *Психиатрический Энциклопедический Словарь* на руски език [23,24], предхождащи появата му на български. Преводът на руски език (I-во и II-ро издание) и от руски на български (III-то изд.), както и медицинската редакция са дело на кандидата. През 2011 год. д-р Стоименова адаптира Справочника в електронен вариант на руски език [26].

По раздел V: Суицидология – ранна диагностика и превенция на суицидното поведение

Задълбоченият интерес на д-р Мая Стоименова в областта на афективните и свързани със стрес разстройства и зависимото от алкохол абнормно поведение насочват през последните години вниманието на кандидата към автоагресивното и суицидно поведение.

В публ. 27 са представени основни понятия, използвани за анализ на суицидните и свързани с тях феномени. Налага се професионален принцип на индивидуален подход, включващ биологични и психосоциални подходи към лицата с автоагресивно поведение. Основно и задълбочено внимание се отделя върху анализа на индивидуалните характеристики на суициданта. В монографията „Самоубийството – избор или решение“ е извършен многопосочен клинично-суицидологичен анализ на суицидното поведение. Авторът умело налага схващането за необходимия нозоцентричен подход при оценката на суицидното поведение при лицата с психични разстройства или нестабилно емоционално състояние. Комплексното разглеждане на процеса на суицидната организация е от значение не само за лечебната и превантивна дейности, но и за своевременната диагностика суицидогенните психични разстройства. Д-р Стоименова въвежда в родната практика два световно признати оценъчни инструмента за оценка на суицидния риск – Колумбийска скала за суициден риск и Калгарийска скала за депресия при шизофрения [27].

4.3. Приноси - научни, научно приложни и приложни

4.3.1. Проведено е първо по рода си проследяване на динамиката и корелацията между невротичността на майки, прояви на училищна дезадаптация и невротичност при деца, и разстройство на брачните отношения в родителското семейство на първокласници.

Получените при проучването резултати са с висока потвърдителна стойност по отношение на 4 съществени корелации:

- по изразено затруднение в процеса на адаптиране към новата (училищна) среда при деца с невротична майка;
- по-изразени нарушения в хармоничността на брачни отношения при майки на първокласници с коморбидна невротичност, особено в случаите на първородно дете;
- децата от тази възрастова група са по-слабо чувствителни към дисхармонията в родителското семейство;
- доказана е по-висока чувствителност към психотравмиращите фактори на средата при шест годишните първокласници, в сравнение с 7 годишните им връсници.

4.3.2. Резултатите от проучването са заложили в няколко стандарта на МОН за психохигиена и психопрофилактика на ранната детска възраст и последвалото въвеждане на специалисти с психологична компетенция в началната фаза на образователната програма

4.3.3. Апробирани са и са внедрени 2 високо чувствителни и достъпни самооценъчни психометрични инструмента за скрининг на невротичност (*Derogatis SCL-90*) и брачна дезадаптация (*Locke*).

4.3.4. Изработен е поведенски модул за превенция на сексуалните разстройства, чрез прилагане на тренировъчни и психологично-обучителни методики.

4.3.5. Изготвена е и е внедрена програма за мултидисциплинарен подход при диагностиката и лечението на сексуалните дисфункции чрез комплексно прилагане на биологични и психологични терапевтични похвати.

4.3.6. Тясната свързаност между психиатричната и правната науки се налага от необходимостта за взаимодействие и сътрудничество между специалистите от двете

области. Това налага (и предполага) необходимите познания при реализиране на взаимното сътрудничество. Научно-приложният принос на учебниците и ръководствата по съдебна психиатрия и съдебнопсихиатрична експертиза, адаптирани към нуждите на юристите е съществен във всички области на правната наука.

4.3.7. Формулирането на специфичните особености в проявата и протичането на психичните заболявания, личностните характеристики и ролята на различните психосоциални фактори, влияещи върху опасното поведение, спомагат за предотвратяване на формалистичното и нормативно при измерване на поведението в социалното пространство.

4.3.8. Приложната стойност на уникалното българско научно произведение „Психиатричен енциклопедичен справочник“, респ. „Психиатрический Энциклопедический Словарь“ се определя от трите последователни издания (2003, 2003 и 2004) на внушителната по обем на информация книга. Справочникът е едновременно тълковен, епонимичен и етимологичен, като в него се указва не само значението и езиковата транскрипция, но и произхода на всяко едно от 16000-те понятия.

4.3.9. Произведението е включено в списъка на задължителната/препоръчителна литература на Катедрите по психиатрия и медицинска психология на С-Петербургский МИ им. „В.М.Бехтерева“, Киевски МИ им. „А.А.Богомольца“, Сибирская АН, Российский институт психоанализа, Москва; ЛГУ им. „А.С.Пушкина“ и др.

4.3.10. Електронната версия на Справочника има над 2 мил. посещения годишно.

4.3.11. Изданието фигурира в библиотечните каталози на повечето от големите Европейски библиотеки и в библиотеката на Конгреса на САЩ.

5. Лечебно-диагностична дейност

Д-р Мая Стоименова-Попова с 34 годишен стаж като психиатър, от които 29 в психиатрична клиника на УМБАЛНП „Св. Наум“. Изграден специалист с голям клиничен и диагностичен опит. Уверен и знаещ терапевт, прилагащ в практиката си всички съвременни биологични и немедикаментозни терапевтични подходи. Опитен експерт в областта на правната психиатрия, дългогодишен преподавател в МУ София и НБУ, консултант-психиатър на МБАЛ „Св.Анна“. Тя е отговорен, етичен и толерантен колега, работи ефективно в екип, с желание предава знанията и опита си на специализиращите лекари. Търсен, ценен и уважаван от пациентите лекар.

6. Заключение:

Имайки предвид гореизложеното, убедено препоръчвам гл.ас. д-р Мая Йорданова Стоименова-Попова д.м. да бъде избрана за „доцент“ по професионално направление 7.1 медицина, научна специалност “Психиатрия” (шифър – 03.01.20) в МУ – Плевен.

17.11. 2014 г.

Рецензент:

/Проф.Д-р Вихра Миланова,дмн/